

Євтушенко Н.М., Дрок П.В.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Актуальність. Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною „перепусткою” на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів.

Непривабливий інвестиційний клімат в Україні негативно впливає на можливості активізації процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни, тому потреба в інвестиціях для української економіки зростає.

Метою статті є розгляд альтернативних варіантів активізації процесу залучення іноземних інвестицій в економіку нашої держави.

Ступінь дослідження. Дослідженням даної проблеми займалися Шестакова Я., Косов В., Шараєнко О., Федоренко А..

Виклад основного матеріалу. Метою політики у сфері іноземного інвестування є створення сучасної політичної системи регулювання, яка б підвищила інвестиційну привабливість економіки та забезпечила потужні мотивації нерезидентів щодо вкладення коштів. Особливо ефективним важелем успішного вирішення цього завдання може стати, за певних обставин, податкова політика щодо іноземних та внутрішніх інвестицій.

Політики мають впроваджувати найпривабливіші для іноземних інвесторів податкові стимули в такий спосіб, щоб не втратити бюджетні надходження [2, 3].

Для цього існують три основні альтернативи у розв'язанні проблеми залучення іноземних інвестицій:

1) Податкові канікули.

Прибутки підприємств під час податкових канікул оподатковуються за зниженими ставками чи не оподатковуються взагалі. Після закінчення податкових канікул компанія повинна почати сплачувати податки, їй заборонено трансформуватися у нову компанію для продовження канікул. Тому запровадження податкових канікул вимагає уважного нагляду з боку податкової інспекції за підприємствами з іноземними інвестиціями. Вони рідко застосовуються в розвинутих країнах [2, 3].

Вадою податкових канікул, з точки зору уряду, є зменшення бюджетних надходжень. Податкові канікули створюють значні можливості для транснаціональних корпорацій (ТНК) у сфері податкового планування, що призводить до сталого зменшення податкової бази. Ефективність податкових канікул обмежена щодо залучення прямих іноземних інвестицій. Канікули є ефективнішими у залученні капіталу до мобільних виробництв, ніж до тих галузей, що впливатимуть на економіку країни протягом тривалого часу. Слід зазначити, що податкові канікули заохочують утворення нових компаній, а не інвестиції в нові виробничі потужності. Україні ж потрібне саме останнє [2].

2) Низькі податкові ставки, які застосовуються до широкої бази оподаткування.

Іншою альтернативою заохочення прямих іноземних інвестицій є загальне зменшення податкової ставки. Базу оподаткування можна наблизити до доходу корпорації.

Перевагами зменшення податкової ставки є:

- Значно спрощується процес розрахунку податків, уряд може стабілізувати надходження від оподаткування прибутку підприємств завдяки збільшенню податкової бази.
- Інвесторів приваблюють країни з низькими ставками оподаткування, особливо коли вони є нижчими від світових стандартів – 35–40% (в Україні 30%). Низькі ставки з незначними податковими пільгами також свідчать, що уряд зацікавлений у ринковому визначенні інвесторами найприбутковіших галузей.
- Низькі податкові ставки самі по собі є стимулом. Вони залишають інвесторам більшу частину прибутків. Однак в інфляційній економіці податкова система без індексації справляє значно менший вплив на інвестиційну діяльність [1].
- Хоча застосування низьких ставок оподаткування до широкої податкової бази відповідає сучасній філософії державної політики в розвинутих країнах, існують такі недоліки:
- Міжнародні зв'язки здатні звести нанівець зусилля країни у формуванні нейтральної податкової системи. Фактично країна з податковою системою, яка істотно відрізняється від податкових систем інших країн, може мінімізувати ринкові викривлення, запровадивши менш нейтральну податкову систему. Коли база оподаткування не є уніфікованою, то ТНК можуть скористатися відмінностями в податкових законодавствах різних країн. Наприклад, ТНК може отримати позику в країні з високими податками для фінансування інвестицій в країні з низькими податками. Це збільшить прибутки ТНК, тоді як місцевий бізнес не матиме таких можливостей [1].
- Внаслідок високого рівня економічної та політичної невизначеності Україні потрібні стимули, вигоди від яких будуть відчутними відразу. Низьких ставок оподаткування корпоративних доходів може бути недостатньо, оскільки вони збільшують доходи протягом наступних років. Зменшення податкових ставок також зменшує оподаткування прибутків від інвестицій, здійснених раніше, що несподівано збільшує доходи власників існуючого бізнесу і водночас зменшує бюджетні надходження.
- Більшість країн економічного співробітництва встановлює пільгові ставки оподаткування для діяльності, що здатна забезпечити доходи протягом тривалого часу, зокрема, для науково-дослідних робіт. Так само заохочуються інвестиції у високотехнологічне обладнання.

3) Прискорена амортизація основних фондів, зменшення оподаткування прибутку на суму інвестицій чи використання податкового інвестиційного кредиту.

Альтернативою попереднім податковим стимулам, поширеною у розвинутих країнах, є прискорене списання інвестицій у формі:

- прискореної амортизації, що дозволяє компаніям списувати капітал для вимог оподаткування швидше, ніж для вимог обліку;
- зменшення оподаткованого прибутку на певний процент інвестиційних витрат;
- податкового інвестиційного кредиту, що дозволяє компаніям зменшувати податки на встановлений процент інвестиційних витрат.

Два останні різновиди стимулів діють безпосередньо. Але фактично ці податкові пільги неможливо використати, якщо компанія не здатна списати [2].

Переваги цієї альтернативи є :

- Отримання доходів від зниження податкових ставок в результаті інвестицій. Податковий стимул має чітке спрямування – заохочувати інвестиції, а не створювати нові компанії.
- Інвестиційні податкові відрахування стимулюють довгострокове інвестиційне планування.
- Інвестиційні відрахування прийнятніше для уряду, ніж податкові канікули чи загальне зменшення податкових ставок.

На ряду з перевагами існують і недоліки :

- Галузі, в яких інтенсивно використовуються запаси, потрапляють у невідгідне становище, якщо до певних типів капіталу, зокрема – до запасів, не застосовуються відрахування .
- Компанія, що часто оновлює капітал, може вимагати інвестиційних відрахувань. Отже, відрахування стимулюють інвестиції в активи з високою нормою економічної амортизації. Якщо уряд не бажає стимулювати інвестиції в певні активи, то йому слід скоригувати ставки інвестиційних відрахувань до очікуваного рівня амортизації капіталу.
- Якщо інвестиційні податкові відрахування не відшкодовуються, то існуючі компанії дістають вигоди у повному розмірі, тоді як нові фірми мають спочатку отримати достатній прибуток перед використанням відрахувань. Проекти з тривалим періодом розгортання потрапляють у невідгідне становище порівняно з тими, що швидко починають одержувати доходи.
- За високої інфляції інвестиційні відрахування посилюють нерівномірність впливу податкової системи на інвестиційну поведінку підприємства [1].

Проаналізувавши вищесказане можна діти висновку , що найефективнішим підходом до податкового стимулювання іноземних інвестицій в економіку України – „прискорене списання інвестицій у формі: прискореної амортизації, зменшення оподаткованого прибутку на певний процент інвестиційних витрат та податкового інвестиційного кредиту” [3].

Ця альтернатива є найбільш прийнятною на сьогодні завдяки її чіткому спрямуванню на певний вид діяльності, а саме: нарощування виробничих потужностей.

Таким чином беручи до уваги переваги і недоліки різних податкових стимулів, які були розглянуті, можна запропонувати новий підхід до підтримки конкурентоспроможності податкової системи України. Мова йде про використання податкових інвестиційних кредитів і відрахувань. Ефективні інвестиційні відрахування знижують податкову ставку та є ефективнішими порівняно з податковими канікулами шляхом заохочення додаткових інвестицій на одиницю втрачених бюджетних коштів [3].

Висновки. В Україні гостро стоїть проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, яка пов'язана із політичною нестабільністю, надмірним втручанням держави у регулювання іноземних інвестицій, постійними змінами у чинному законодавстві, від сутністю єдиного центрального органу з питань державного управління іноземного інвестування, недостатнім розвитком малого та середнього підприємництва, наявністю великої кількості „тіньових капіталів”.

В той же час вчені стверджують , що пряме іноземне інвестування для нас буде мати тільки позитивні наслідки. Залучення іноземних інвестицій супроводжуватиметься можливістю модернізації виробничої бази, створенням нових робочих місць, розвитком важливих галузей економіки тощо. При цьому відбувається економія національних бюджетних коштів, які можна спрямувати на будь-які інші не менш важливі сфери економіки, соціального забезпечення.

Таким чином, необхідно розробити єдину чітку стратегію залучення іноземних інвестицій, оскільки залучення іноземних інвесторів з метою вкладення грошей в економіку держави є основною органічною частиною інвестиційної політики будь-якої країни.

Джерела та література

1. Я. Шестакова Механізм державного регулювання інвестування в Україні. Наскільки він досконалий? // Економіка. Фінанси. Право. – № 6. – 2002.
2. В. Косов Проблеми підвищення інвестиційної активності в Українській економіці. // Проблеми теорії і практики управління. – № 5. – 2001.
3. О. Шараєнко. Вдосконалення механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України// Розробка державної політики. Аналітичні записки.